

Tárgy: Szakmai beszámoló a
204188/00515 azonosító számú
pályázathoz
Iktatószám: 18/173-59/2019.
Ügyintéző: Dr. Wencz Balázs
Melléklet:

Szakmai beszámoló a 204188/00515 azonosító számú pályázathoz

Az MNL Komárom-Esztergom Megyei Levéltár „Források Komárom megye 1956-os múltjából” című kötet megjelentetése

A Magyar Nemzeti Levéltár Komárom-Esztergom Megyei Levéltára 2019 júliusában jelentette meg 158 példányban az „Források Komárom megye 1956-os múltjából” címet viselő kötetét. A könyv korrektúráját és a nyomdai előkészítő munkákat az MNL Komárom-Esztergom Megyei Levéltárának munkatársai végezték. A kötet megjelentetését a Nemzeti Kulturális Alap Igazgatósága 378.000 Ft vissza nem térítendő forrással támogatta, mely összeget az MNL Komárom-Esztergom Megyei Levéltára a 2018. május 2-án aláírt, 204188/00515 pályázati azonosító számú támogatási szerződésben foglaltak betartásával használt fel.

A támogatási szerződés 17. c.) pontjában foglaltaknak megfelelően a támogatási összeget az alább feltüntetett jogcímre fordítottuk:

- nyomdaköltség: 376.075 Ft

A kötet főbb paraméterei:

- formátum: B/5
- terjedelem: 384 oldal
- ISBN szám: 978-963-7234-30-9
- ISSN szám: 2559-8082

A megjelent kötet jelentősége

A megjelent kötet az MNL Komárom-Esztergom Megyei Levéltárának őrizetében lévő, 1956-ra vonatkozó dokumentumokból közöl válogatást. A forrásgyűjtemény szerkesztésekor elsősorban arra törekedtünk, hogy a kiadványt kezükbe vevő kutatók, illetve a korszak iránt érdeklődők minél tisztább és átfogóbb képet alkothassanak Magyarország 20. századi történelmének egyik kiemelkedően fontos eseményéről, annak előzményeiről és utóéletéről. A források kiválasztása során figyeltünk a térbeli kiegyensúlyozottságra is, hiszen Tatabánya és a történelmi Esztergom vármegye székhelyének forradalmi eseményeiről tudósító iratokon

kívül számos más település (Dorog, Komárom, Tata stb.) 1956-os múltját tükröző forrást is beaválogattunk illetve, hogy – a forrásadottságok nyújtotta lehetőségekhez mérten – a korszakot jellemző történelmi folyamatokat, eseményeket, mozzanatok arányosan és egyenlő megoszlásban mutassuk be. A válogatás során törekedtünk arra, hogy többségében kiadatlan forrásokat tárjunk az olvasók elé, így az eddigi szakirodalmak mellett megannyi újdonsággal igyekszik megismertetni kiadványunk a téma iránt érdeklődőket, számos eredeti levéltári dokumentum itt jelenik meg először nyomtatásban.

A megjelent kötet tartalomjegyzéke:

<i>Bevezető</i>	13
Dokumentumok	
I. Előzmények	17
1. Az MDP Esztergom Városi Bizottsága agitációs propaganda felelősének jelentése Rákosi Mátyás 60. születésnapja alkalmából az esztergomi közintézmények és vállalatok által elkészített ajándékokról	19
2. Sztálin halála alkalmából tartott röpgyűlések a Komárom Megyei Téglagyári Egyesülés gyáregységeinél	21
3. Nagy Imre miniszterelnök kormányprogramjának fogadtatása Komárom megyében, a további feladatok megtárgyalása	25
4. Hadnagy Pál tarjáni lakos iparügye	34
5. Mohácsy Gyula bányalelkész felajánlott föld újbóli birtokbavétele iránti kérelme a 42/1953 MT számú rendelet alapján	36
6. A Társadalom és Természettudományi Ismeretterjesztő Társulat (TTIT) esztergomi szervezetének 1956 őszi és téli hónapjaira tervezett kulturális programjai	38
II. Forradalmi napok (1956. október 23. – 1956. november 4.)	43
1. Az 1956. október 23-án, Tatabányán megrendezésre került értelmiségi ankét meghívója	45
2. A Széchenyi téri tömegtüntetés Esztergomban, 1956. október 25-én. Részletek az [A. F.] ellen indított bűnügy nyilvános bírósági tárgyalásának jegyzőkönyveiből	46
3. A Brit és a Jugoszláv Nagykövetségek előtt megtartott tüntetés 1956. október 25-én. Részlet Dr. Csiky János, almásfüzitői timföldgyári jogtanácsos gyanúsított kihallgatási jegyzőkönyvéből	50
4. Az 1956. október 26-i tüntetés Esztergomban, vérengzés a Sötétkapunál. Részlet Kósik Kornél, az Esztergomi Fatömeccikk Ipari Vállalat művezetőjének gyanúsított kihallgatási jegyzőkönyvéből	54
5. A népharag megnyilvánulása október 26-án a sötétkapui vérengzést követően. Részlet Iván József bírósági tárgyalási jegyzőkönyvéből	57
6. Forradalmi megmozdulás Komáromban 1956. október 26-án. Részletek bírósági tárgyalási jegyzőkönyvekből	61

33. Rédlí István lábatlani római katolikus plébános halottak napja alkalmából tartott prédikációja	140
34. Komárom Megyei Nemzeti Tanács határozata a „közigazgatási munka megindítására és egységessé tételére”	142
35. Komárom Megyei Tanács Munkástanácsának a „közigazgatási munka megindítása” tárgyában hozott rendelkezései	146
36. A Dorogi Szénbányászati Központi Munkástanács felhívása a dorogi szénmedence dolgozóihoz	149
37. „Kedves munkatársak!” Csiba László kiáltványa	151
38. Duliskovich Sándor komáromi lakos 1956. november 2. és november 4. között írt feljegyzései	152
39. Szabó János honvéd ezredes 1956. november 4-én kísérletet tesz Dorog és környéke fegyveres védelmének megszervezésére. Válogatás szigorúan titkos rendőrségi iratokból	157
III. A kettős hatalom időszaka	167
1. Greksa István, a Tatabányai Alumíniumkohó munkástanács elnökének szüleikhez írt levele	169
2. Az Esztergomi Fatömegegy Ipari Vállalat kultúrhelyiségében megtartott rendkívüli értekezlet jegyzőkönyve	170
3. Nederman József feljegyzése Szabó László Corvin közti felkelőparancsnok egységének lefegyverzéséről	172
4. „Rákóczi Híradó” szórólap	178
5. A Tatabányai és Oroszlányi Szénbányák Összevont Munkástanácsának felhívása „a tatabányai és oroszlányi szénbányák összdolgozóihoz.”	179
6. Az Almásfüzitői Timföldgyár Ideiglenes Munkástanácsa javaslatot terjeszt fel Klementisz Sándor gyárigazgató leváltására	181
7. Klementisz Sándor levele az Almásfüzitői Timföldgyár Munkástanácsához	184
8. Központi tröszt- és munkástanács értekezlet Tatabányán	186
9. Dorogi Bányászati Munkástanácsainak Összevont Értekezlete felhívása a dorogi bányászokhoz	190
10. Tatabányai Szénbányászati Tröszt Összevont Munkástanácsa Intéző Bizottságának megbízó levele a kormány képviselőjével való tárgyalásra	193
11. Tatabányai Alumíniumkohó Munkástanácsa ülésének jegyzőkönyve	194
12. A Duna Menti Központi Munkástanács megalakulása és tevékenysége 1956. november 29. – december 7. Rendőrségi jegyzőkönyv Szalay Ferenc kihallgatásáról	198
13. A Duna Menti Központi Munkástanács megalakulása 1956. december 4-én	203
14. Almásfüzitői Timföldgyár Végleges Munkástanácsa ülésének jegyzőkönyve	207
15. Beer János: A tatabányai karhatalom története 1956. november 4-től 1957. május 1-ig	210
16. Szemben a karhatalommal 1956. december 8–10. A Tatabánya VI-os telepi ellenállás vezetőinek „bűnlajstroma” egy megyei ügyészi jelentésben	221

7. Az Almásfüzitői Timföldgyár villamossági üzemrészének követelései	68
8. Fegyveres felkelés Tatabányán, a BM Komárom Megyei Főosztály épületének elfoglalása 1956. október 26-án. Részletek gyanúsított kihallgatási jegyzőkönyvből	69
9. A Tatai Rendőrkapitányság elfoglalása 1956. október 26-án. Részlet [Cs. M.] gyanúsított kihallgatási jegyzőkönyvéből	72
10. A Szőkepusztai Állami Gazdaság Ideiglenes Munkástanácsának megalakulásáról felvett jegyzőkönyv	74
11. A Tatabányai Alumíniumkohó Ideiglenes Munkástanácsa elnökének felhívása az állandó üzemi munkástanács megválasztására	76
12. Tüntetés az MDP dorogi járási szervezetének székháza előtt 1956. október 28-án. Részletek Jalsovszky Géza bírósági tárgyalási jegyzőkönyvéből	77
13. A nemzeti bizottság megválasztásának körülményei Dad községben, a parasztszövetség memoranduma 1956. október 28. – december 4. Részlet Farkas Pál és társainak elsőfokú bírósági ítéletéből	81
14. „Polgártársak, járásunk dolgozó!” A Komárom Járási Ideiglenes Nemzeti Tanács felhívása	86
15. A Tatabányai Alumíniumkohó Munkástanácsának ülésén elfogadott határozatokról kiadott tájékoztató	89
16. „Tatabánya követelései”. A Tatabányai Munkás- és Katonatanácsnak a Nagy Imre-kormányhoz felterjesztett követeléslistája	91
17. Tájékoztató a Tatabányai Munkás- és Katonatanács 1956. október 29-ei és október 30-ai üléseiről	94
18. A Várgesztesi Községi Nemzeti Bizottság alakuló ülésének jegyzőkönyve	97
19. Keszölc Község Nemzeti Bizottságának lőfegyverek átvételére szóló meghatalmazó levele	100
20. Bajna község Ideiglenes Munkás-Paraszt Tanácsa üléséről felvett jegyzőkönyv	101
21. Almásfüzitői Timföldgyár Munkástanácsának jegyzőkönyve	105
22. „Komáromi Hírlap”. A Komáromi Nemzeti Tanács tájékoztatója	108
23. Az Esztergomi MÁV Állomás Munkástanácsa javaslatot tesz Gál József állomásfőnök leváltására	109
24. Esztergom Város Nemzeti Tanácsának megalakulása	113
25. Esztergomi Szerszámgépgyár Munkástanácsának üléséről felvett jegyzőkönyv	119
26. Esztergomi Fatömeccikk Ipari Vállalat fizikai és értelmiségi munkásainak a Nemzeti Tanácshoz felterjesztett ötpontos javaslata	127
27. Esztergomi Városi Tanács Kórházának kimutatása az 1956. október 31. és december 31. között harci cselekmények következtében történt sérülésekről	129
28. A Tarjáni Állami Gazdaság Munkástanácsának jegyzőkönyve	131
29. Dr. Ötvös József felhívása a Független Kisgazda Párt tagjaihoz	133
30. Tatabányai Alumíniumkohó üzemőrségének beosztása és feladatai	134
31. Komáromi Lenfonógyár Munkástanácsának üléséről felvett jegyzőkönyv	137
32. Dorogi járás és Esztergom volt politikai foglyainak nevében írt levél a Volt Politikai Foglyok és Internáltak Országos Szövetségéhez	139

17. [M. F.] tatai vájártanuló naplója	224
18. A forradalmi humor és szatíra megnyilvánulásai röpiratokon, szórólapokon, a forradalom rigmusai: „Kossuth Rádió Budapest”, „Miatyánk”, „Budapest humora”, „Pályázati felhívás”	227
19. Endrédy Zoltán környei katolikus plébános 1956 szilveszter estjén tartott szentbeszéde	232
IV. Megtorlás	237
1. Az MSZMP Komárom Megyei Intéző Bizottságának üléséről felvett jegyzőkönyv	239
2. „Racionalizálással kapcsolatos tapasztalatok a megyénkben”. Részlet az MSZMP Komárom Megyei Intéző Bizottságának üléséről felvett jegyzőkönyvből	246
3. Az MSZMP Komárom Megyei Intéző Bizottságának 1957. február 4-i ülésére felterjesztett, a termelészövetkezetek zárszámadásával kapcsolatos jelentés	248
4. Halálos kimenetelű rendőri bántalmazás a Tatabányai Városi Rendőrkapitányságon, 1957. március 1-én. Az áldozat neve: Gerstmár János. Részletek a Budapesti Katonai Ügyészség vádiratából	255
5. BM Komárom Megyei Rendőr-főkapitányság március 15-e rendőri biztosításával kapcsolatos kiértékelő jelentése	258
6. A BM Komárom Megyei Rendőr-főkapitányság kimutatása az 1956. november 10. és 1957. március 17. között őrizetbe vett személyekről	260
7. Az MSZMP Komárom Megyei Intéző Bizottságának 1957. április 8-i ülésére felterjesztett, a rendőrség állományának erkölcsi, politikai és káderhelyzetéről szóló jelentés	263
8. Legfőbb ügyészségi jelentés a Tatabányai Rendőrkapitányság Politikai Vizsgálati Alosztályán 1957. március 22-én tartott ellenőrzésről	270
9. „Az októberi ellenforradalmi események hatása a tanácsszervekre”. Schiller István Komárom Megyei Tanács vb-elnök jelentése	272
10. Irányelvek 1957. május 1-ének megünneplésére Komárom megyében. Felterjesztve az MSZMP Komárom Megyei Intéző Bizottságának 1957. április 15-i ülésére	282
11. Molnár Lászlónak, az MSZMP Komárom Megyei Bizottsága elnökének észrevételei a Komárom Megyei Ügyészség I. negyedéves beszámolójára	285
12. A BM szerveknél a konspiráció és az éberség megszilárdítása	289
13. Őrizetesek bántalmazása a Komárom megyei rendőri szerveknél. A Legfőbb Ügyész első helyettese „A durva törvénysértések felszámolása érdekében” Tömpe István BM miniszterhelyettes intézkedését kéri	293
14. Mátai Tibor megyei ügyész feljegyzése a Komárom Megyei Rendőr-főkapitányság Politikai Osztályán folyó nyomozati munka értékeléséről és az ott állományban lévő vezető beosztású tisztakkal kialakított munkakapcsolatáról	297

15. Az 1957. augusztus 13-án megtartott ötsbizottsági értekezletről készített megyei ügyészi feljegyzés	302
16. Megyei ügyészségi jelentés a Legfőbb Ügyészség Politikai Főosztályának a Komárom megye területén „népi demokratikus államrend elleni szervezkedés vagy mozgalom vezetése miatt” büntető eljárás alá vont személyekről	308
17. A Komáromi Járási Tanács vb-elnökének körlevele fokozott ügyelet biztosítása érdekében	317
18. „A belső reakció elleni harc tapasztalatai megyénkben.” A BM Komárom Megyei Rendőr-főkapitányság MSZMP Komárom Megyei Végrehajtó Bizottságához felterjesztett beszámolója	319
19. A Magyar Népköztársaság Legfelsőbb Bírósága Népbírósi Tanácsának az izgatás bűntette miatt gróf Welsburg György ügyében hozott ítélete	328
20. MSZMP Esztergom Városi Bizottságának jelentése az 1958. június 17-i újságcikkkel kapcsolatban	331
V. Szokolik Sándor 1956-os naplója	335
<i>Válogatott bibliográfia</i>	<i>353</i>
<i>Rövidítések jegyzéke</i>	<i>357</i>
<i>Névmutató</i>	<i>365</i>
<i>Képmelléklet</i>	<i>379</i>

A kötet egy példányát 2019. augusztus 7-én megküldtük a Nemzeti Kulturális Alap Igazgatósága részére.

Még egyszer köszönjük az NKA Közgyűjteményi Kollégiumának a kötet megjelenéséhez nyújtott támogatását!

Esztergom, 2019. szeptember 13.

 Dr. Wencz Balázs
 Levéltár-igazgató